

HISTORIEBREV NR. 4

APRIL 2021

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

Redaktør: Jørn-Kr. Jørgensen – jornjoer@gmail.com - Redaksjon: Karin Arnesen og Olav Rune Bastrup

ROVMORDET I JARLEGATEN

Fredag 27. februar 1925 opprant som en kald vintermorgen i Jarlegaten like bak Oslo kretsfengsel og det senere Politihuset på Grønland. Oslo kretsfengsel skriver sin historie tilbake til 1851 og Politihuset til 1978.

Ca. kl. 07.30 våknet noen beboere i Jarlegaten 19 av bråk utenfor soveromsvinduet. En halvsøvnig mann kom seg ut i gaten. Ved porten lå en bevisstløs mann. Mannen var døende og lå foroverbøyd på hjørnet av Jarlegaten og Nonnegaten. Han var blodig og hadde et stygt sår i bakhodet.

Den bevisstløse, blødende mannen ble straks gjenkjent som kullhandler Karl Anderson. Han ble straks kjørt til Ullevål sykehus hvor han døde like etter ankomsten. Anderson som ble 61 år gammel, var født og oppvokst i Sverige. Han var ugift og bodde egentlig i Schweigaardsgate 81, men hadde stall i bakgården i Jarlegaten 19.

Det ble først antatt at Anderson hadde vært utsatt for en ulykke ved at han hadde glidd på holken og slått bakhodet, men da det ble lyst, sank ulykkesteorien. "Det ble nemlig funnet blodspor fra porten i Jarlegaten 19 bort til plankegjerdet hvor Karl Anderson hadde segnet omkull", skriver Per Hohle i boken "De endte på skafottet" (1980). Det ene beinet hans var dessuten brukket og den høyre hånden helt blå etter å ha blitt slått av en hard gjenstand. På Ullevål sykehus viste det seg at lommeboka til Anderson var borte og at en grå genser han hadde på seg under vinterfrakken, var brutalt opprevet...som om det hastet.

Omgivelsene i Jarlegaten kunne tyde på at mordet kunne betraktes som et planlagt rovmord. Gatelykta nærmest Jarlegaten 19 var nemlig knust og måten det hele var arrangert og utført på, var stygt og særdeles brutalt. Til høyre – under - våpenet som ble brukt.

Folk på stedet kunne fortelle at Anderson hadde for "uvane" å alltid gå rundt med en tykk lommebok. Kjenninger hevdet at han hadde hatt mellom 30 og 40 000 kroner i lommeboka da han ble drept.

Politiets gjennomgang av Andersons leilighet i Schweigaardsgate ga ingen umiddelbare resultater, men Oslo-politiet – ba folk om å være på vakt og si fra dersom noen i området plutselig begynte "å strø om seg med penger."

En mann som bodde i Smedgaten 8 (til venstre på bildet) på Enerhaugen viste i dagene etter drapet en noe underlig oppførsel. Dagen etter at Anderson var funnet og døde, kjøpte de unge på Enerhaugen så mye øl og vin at en ansvarlig mann i nærområdet reagerte.

En kveld fikk "privatdetektiven" øye på en mann som kom ut av Smedgaten 8, et hus som nå er revet. Mannen fra nr. 8 ble straks gjenkjent som "Galmann" – "en kar det stod skrekk av selv blant kolleger", skriver Hohle.

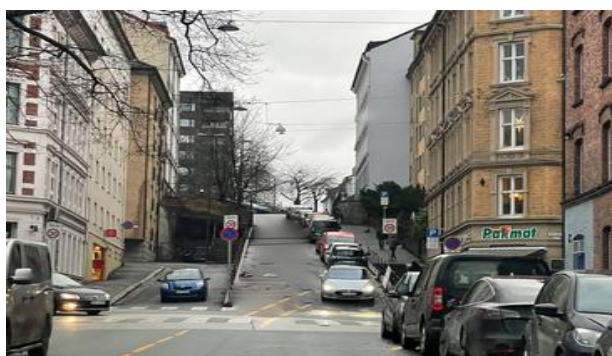
"Privatdetektiven" tok kontakt med Oslo politi og ca. kl. 18.30 4. mars 1925 rykket to politibiler og en motorsykkel ut til Smedgaten 8 for å pågripe "Galmann". Han hadde sittet og drukket med noen svirebrødre i tre, fire dager og var godt påseilet.

Da "Galmann" eller Rudolf Fredrik Hansen som han het, fikk se politiet føk han opp av stolen og forbi den nærmeste politimannen og ut gjennom døra. Men på yttersiden ble han møtt av tre sterke politifolk. Da kom han ingen vei og satt bom fast. Rudolf Fredrik Hansen var 38 år, ugift og en gammel kjenning av politiet. Da han ble arrestert hadde han på seg en helt ny dress og nye støvler.

Den 3. oktober 1927 skriver Aftenposten: *«Lensmandsmorderen Svenson dømte sig selv til døden og eksekverte selv dommen. Morderen Rudolf Hansen har nu gjort det samme.»*
«De to tilfælder er imidlertid temmelig forskjellige hvad myndighetenes forhold til dem angaar. I det første tilfælde stod det neppe i myndighetenes makt at hindre morderen i at berøve sig selv livet. I det andet tilfælde ser det derimot ut som om forsiktighet og omtanke kunde ha forhindret det som nu er sked. Vi meddelte at der i Hansens celle var fundet en strikke av hamp, som morderen selv hadde spundet, og vi antydet ogsaa, at morderen nok hadde hat til hensikt at hænge sig i den.» (JKJ).

DEN BRATTE BAKKEN I JENS BJELKES GATE

Denne bakken i Jens Bjelkesgate fra Sørli plass ned til Tøyengata har en gang vært kalt «Fiskebakken». Noen kalte den også «Sørlibakken». For meg var denne bakken i barndommen som Sigurd Hoels «veien til verdens ende» når jeg gikk forbi i Tøyengata. Den var «uendelig» uendelig og strakte seg mot himmelen. Min folkeskole, Tøyen skole, lå et steinkast borte. Der var det som regel «strikskjorte og havrelefse» og en travel skoledag fra 08.45 til 14.45. Tiden går og den bratte bakken ligger der den dag i dag. (JKJ).

Den socialdemokratiske
Musikforenings Adr. er
A. Christiansen,
Schüblers Gade 11, IV.
Send Brevkort!

FRA FLISBERGET PÅ ENERHAUGEN

Det er mange som er opptatt av og interessert i hvordan det så ut og hvordan det var å bo på Enerhaugen. Til det er det å si at det var «begge deler». Noe var meget bra, mens noe var usselt og fattigslig – og alle måtte gå til vannposten for å få reint vann til matlaging og som drikkevann. Husene var ofte dårlige og trekkfulle, mens andre var i utmerket stand – noen av tre og andre av mur. Området kan sammenliknes med Rodeløkka, men som Rodeløkka hadde sin egenart, hadde Enerhaugen sin. Det er det som skaper «tone og sjarm», «væremåte og sjargong». Dette bildet fra Flisberget er på mange måter typisk for Enerhaugen. «Du kjenner dama på gangen», var det en som sa da han så bildet. «Rett i ryggen og ganske stolt.» - Det er galt å idyllisere Enerhaugen, men stedet var elsket og yndet av de som bodde der. I dag er alt historie og knapt minnene lever. Å ivareta historien og minnene er Grønland, Enerhaugen- og Tøyen Historielags oppgave. Du som leser dette og alle dine venner er velkommen til å være med. Ta kontakt, så ordner vi med innmelding m.m. (JKJ).

KONSTABEL «ARMER OG BEIN»

Dette er Adolf Hansen Lie som var konstabel og bodde på Grønland politistasjon i Bækkegaten 5. Historien forteller at han ble kalt «Armer og Bein», og ble ofte tilkalt av sine kolleger fordi han var stor, over to meter høy og sterk. De fleste på Grønland hadde stor respekt for ham. - Husker selv han var streng, skriver «Armer og Beins» barnebarn i en kommentar til dette bildet. Adolf Hansen Lie begynte i Politiet rundt 1907. Han var født 6 oktober 1877 og døde i 1953.

Hele sitt liv gjorde Hansen Lie tjeneste ved Grønland politistasjon og var en skikkelig «Grønlandsveker». Han kjente vårt distrikt til bunns. (JKJ).

FRELSESARMEEN STARTET OPP I SMALGANGEN PÅ GRØNLAND

Den 22. januar 1888 holdt Frelsesarmeen sitt første møtet på Grønland. Det var åtte offiserer og soldater under ledelse av kommandør Hanna Ochtlerony som «åpnet ilden» som de sier i Armeen. På åpningsmøtet var lokalet fylt til randen av mennesker. Dette var så godt som en sensasjon.

Men det viste seg snart hva Frelsesarmeen ville; de ville hjelpe – de drev et omfattende sosialt arbeid og formidlet på den måten Guds kjærlighet. Det vakte reaksjoner både blant kirkens menn og folk flest. Slumsøstrene vi ser på bildet i arbeid i Smalgangen drev et arbeid få andre ville eller kunne. Alvorlig syke mennesker i området ble stelt og pleiet, og ofte arbeidet slumsøstrene med sitt eget liv som innsats. Tuberkulose, lungebetennelse og andre sykdommer herjet, og det var ikke lett mange ganger. Men slumsøstrene drev på. Mange ble friske, men noen måtte også bøte med livet.

I dag er frelsesarmeen spredt over hele landet med sine korps (menigheter), og selv om slumsøstrene er færre, er arbeidet de drev blitt til velsignelse for mange. Det er flott å tenke på at det hele begynte i Smalgangen. (JKJ).

GRØNLAND TORG

Dette bildet fra Slaktehuset på Grønland gjør det lett å orientere seg. Schweigaards gate ligger til venstre, med Tollboden som fortsatt står. I bakgrunnen ser vi tårnet på Domkirken. Bildet er tatt ca. 1935 og viser en imponerende bilpark med kjøretøy av ulik kvalitet og karakter. Det var adskillig mer folkeliv på Grønland den gangen enn i dag hvor det meste er «okkupert» av hus og bygninger. Det spørres faktisk om det var bedre før? Bildet er uansett en godt minne fra en vinkel hvor vi sjelden ser dette området.

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

c/o Interkulturelt Museum (IKM), Tøyenbekken 5, 0188 Oslo

E-mail: egt.historielag@gmail.com - Org.nr. 924 634 766 Bankkonto: 1813 31 32690 - Vipps: 611188
